

SELETUSKIRI

Haridus- ja teadusministri käskkirja „Tegevuse „Valdkondliku teadus- ja arendustegevuse tugevdamine (RITA)” toetuse andmise tingimuste kinnitamine“ eelnõu juurde

I SISSEJUHATUS

Käskkirja lisaga reguleeritakse „Ühtekuuluvuspoliitika fondide rakenduskava 2014–2020“ prioriteetse suuna „Kasvuvõimeline ettevõtlus ja rahvusvaheliselt konkurentsivõimeline teadus- ja arendustegevus“ meetme „TA&I süsteemi kohaliku sotsiaalmajandusliku mõju suurendamine ja nutikas spetsialiseerumine“ tegevuse „Valdkondliku teadus- ja arendustegevuse tugevdamine“ ehk Riigi Teadus ja Arendustegevuse toetamine (edaspidi *RITA*) eesmärkide elluviimist.

1. RITA tegevuse taust

Toetuse andmise tingimuste väljatöötamisel lähtuti EL tõukefondide perioodi 2007-2013 teadus- ja arendustegevuse (edaspidi *TA*) ning kõrghariduse meetmete rakendamise vahehindamisel antud soovitudest. Vahehindamisel leiti, et ministriumide, teadus-arendusasutuste ja kõrgharidusasutuste vahelise koostöö tõhustamisel on arenguruumi ning et temaatiliste teadusprogrammide käivitumine ei kulgenud plaanipäraselt, sest ministriumidevaheline koordineerimine *TA* korraldamisel ja prioriteetide seadmisel lähtudes sotsiaalsetest või poliitilistest tulevikuvajadustest on ebapiisav. Samuti juhiti tähelepanu asjaolule, et Eesti ülikoolide karjäärisüsteemis on tugevalt eelistatud akadeemiline teadustöö ning rakenduslikku uurimistööd ei väärtustata piisavalt. Vahehindamisel soovitati uue perioodi tõukefonde kasutada selleks, et toetada valdkondliku *TA* võimekust, aga ka ühiskondlike probleemide lahendamise suutlikkust.¹

RITA ülesandeks on toetada riigi vajadustest lähtuvate uuringute läbiviimist, riigiasutuste *TA*-alase võimekuse tõstmist, sh valdkondliku *TA* korralduse loomist ja tugevdamist, teadusnõunike võrgustiku laiendamist ministriumides ja tugitegevusi (koolitusi, poliitikaanalüüsi ja -seiret, asjakohaste infosüsteemide arendamist).

1.1. **Ministriumide *TA* korraldus**

Ministriumide *TA* tegevust korraldatakse vastavalt teadus- ja arendustegevuse korralduse seaduses (edaspidi *TAKS*²) sätestatud nõuetele, mille alusel muuhulgas on kõigi ministriumide ülesanded teadus- ja arendustegevuse valdkonnas:

- oma valitsemisalale tarviliku *TA* ning selle finantseerimise korraldamine;
- valdkondlike *TA* programmide väljatöötamine ning nende täitmise korraldamine;
- oma valitsemisalasse kuuluva *TA* finantseerimiseks vajalike vahendite põhjendamine ja määramine valitsemisala eelarve projekti koostamisel ning nende *TA* eelarvete kinnitamine riigieelarves valitsemisala *TA* tegevuseks eraldatud summade ulatuses.

¹ Euroopa Liidu tõukefondide perioodi 2007-2013 teadus- ja arendustegevuse ning kõrghariduse meetmete rakendamise vahehindamine. Tartu, 2011. <http://www.praxis.ee/wp-content/uploads/2014/03/2011-Teadus-ja-arendustegevuse-ning-korghariduse-meetmete-rakendamise-vahehindamine.pdf>

² [Teadus- ja arendustegevuse korralduse seadus](#) § 13, lg 1 – *Riigi Teataja* I 1997, 30, 471.

Riigikogu 22. jaanuari 2014. a otsusega heaks kiidetud Eesti teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni strateegias „Teadmistepõhine Eesti 2014–2020“ (edaspidi *TAI strateegias*) on sätestatud, et igas ministeeriumis on määratud TA tegevuste koordineerimise eest vastutav isik, kes osaleb strateegia rakendusplaani koostamises ning vahendab riigieelarve planeerimisprotsessis ja ülevaadete ning aruannete koostamisel TA teemalist teavet. Lisaks sellele on TAI strateegia eesmärgiks rakendada meetmed ministeeriumide TA alase vastutuse ja võimekuse suurendamiseks, sh luua ministeeriumidevahelised koostöövormid TA lisarahastamiseks ja paremaks korraldamiseks valitsemisalades, lähtudes põhimõttest, et põhivastutus sotsiaal-majanduslikel eesmärkidel rahastatava TA eest on valdkonna eest vastutaval ministeeriumil.

Vastavalt TAI strateegiale arutab Teadus- ja Arendusnõukogu (edaspidi *TAN*) igal aastal strateegia rakenduskava enne selle esitamist Vabariigi Valitsusele heakskiitmiseks, annab hinnangu strateegia möödunudaastasele rakendamisele ja soovitusi edaspidiseks, sh kord aastas käsitleb TAN ka sotsiaal-majanduslike eesmärkide täitmisega seotud teadus- ja arendustegevust.

2. RITA eesmärgid

RITA eesmärkideks on

- suurendada riigi rolli teaduse strateegilisel suunamisel, sh prioriteetide määramisel ning uurimistöö suunamisel ühiskonna väljakutsete lahendamisele;
- tugevdada ministeeriumide kompetentsi ja võimekust rakendusuringute korraldamiseks ja nende kasutamiseks sotsiaal-majanduslike probleemide lahendamisel;
- tõsta ministeeriumide, riigi ja TA asutuste vahelise koostöö efektiivsust riiklike eesmärkidega teadus- ja arendustegevuse kavandamisel ja läbiviimisel ning tõsta Eesti TA asutuste võimekust rakendusuringute läbiviimisel
- arendada riigile olulisi teadussuundi ja toetada teadlaste järelkasvu kujunemist nendes teadussuundades.

Soodustatakse teadustulemuste kasutust sotsiaal-majanduslike probleemide lahendamisel ning süsteemse ja koordineeritud rakendusuringute läbiviimise võimekuse kasvatamist erinevates poliitika valdkondades. Tegevused on kooskõlas nutika spetsialiseerumise (edaspidi *NS*) strateegilise raamistiku põhimõtetega.

Selleks, et valdkonna poliitika oleks teaduspõhine, tuleb investeerida pikaajaliste partnerlussuhete tekkimisse valitsusasutuste ja TA asutuste vahel. Ministeeriumide ning TA asutuste ja ülikoolide sidemed peaksid olema oluliselt tihedamad ning teadusasutustes olevat kompetentsi tuleks enam rakendada valdkonnapoliitiliste otsustusprotsesside juures. Samuti tuleb suurendada ülikoolide ja teadusasutuste motivatsiooni ja võimekust läbi viia rakendusuringuid riigile olulistel eesmärkidel, sh tagada teadlaste järelkasv vastavates teadusvaldkondades.

RITA tegevuse 1 ja 2 sihtrühma kuuluvad TA asutused; tegevusse 2, 3 ja 5 kaasatakse partneritena Eesti Vabariigi ministeeriumid ja Riigikantselei; tegevuse 4 elluvijana kaasatakse partneritena Tartu Ülikool, Eesti Teaduste Akadeemia, Tallinna Tehnikaülikool, Tallinna Ülikool, Haridus- ja Teadusministeerium ning Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium.

RITA kaudne sihtgrupp on Eesti ühiskond ja majandus tervikuna.

TAI strateegia üheks põhieesmärgiks on TA ühiskondliku ja majandusliku kasu suurendamine. Selle saavutamiseks tuleb suurendada riiklike ja sotsiaal-majanduslike eesmärkidega (rakendus) uuringute mahtu ning viia nende korraldus süstemaatilistele alustele.

Kuigi vastavalt seadusele³ on kõigi ministeeriumide ülesanne oma valitsemisalale tarviliku TA tegevuse ning selle finantseerimise korraldamine, on siiani praktika ministeeriumide lõikes olnud väga erinev. Mõnede ministeeriumide roll oma valdkonna vajadustele vastavate TA tegevuste planeerimisel on olnud väike ning ministeeriumidesisene ja -ülene koordineerimistegevus riigile vajaliku TA korraldamisel on olnud ebapiisav.

04.2015 sõlmitud valitsusliidu lepingus⁴ võetakse eesmärgiks tugevdada ministeeriumide ja teiste riigiasutuste kompetentsi rakendusuuringute tellimiseks ja nende kasutamiseks sotsiaal-majanduslike probleemide lahendamisel, riigi rolli suurendamist teaduse strateegilisel suunamisel (sh prioriteetide määratlemisel ning uurimistöö suunamisel ühiskonna väljakutsete lahendamisele). Valitsusliidu lepingus lepitakse kokku, et kaalutakse ka TAN-i rolli tugevdamist.

3. RITA toetatavad tegevused

Möödunud strateegiaperioodil rahastas Haridus- ja Teadusministeerium (edaspidi *HTM*) kuut valdkondlikku TA programmi, mille eesmärkideks olid nii vastava valdkonna poliitika kui ka majandusarengu toetamine valitud suundades. Programmide elluviimist on hinnanud Riigikontroll ja väliseksperdid⁵ ning rõhutatud on selgema eesmärkide ja vastutuse seadmise vajadust edaspidiseks.

Selleks, et tugevdada riigi rolli TA korraldamisel, tõhustada ministeeriumide valitsemisalale tarvilikku TA tegevust, motiveerida teadusasutusi läbi viima rakendusuuringuid ja toetada teadlaste järelkasvu riigile olulistes teadussuundades, toetatakse uuenenud põhimõtetel valdkonnapoliitikatest tulenevaid TA tegevusi. **RITA eesmärk on** suurendada riigi rolli teaduse strateegilisel suunamisel ja prioriteetide määramisel ning tõsta Eesti TA asutuste võimekust riigi vajadustest lähtuvate teadusuuringute läbiviimisel.

RITA raames elluviidavatele tegevustele kehtivad Vabariigi Valitsuse 01.09.2014 määrusest nr 143 (“Perioodi 2014–2020 struktuuritoetusest hüvitatavate kulude abikõlblikuks lugemise, toetuse maksmise ning finantskorrektsioonide tegemise tingimused ja kord”) tulenevad aruandluse ja abikõlblikkuse reeglid.

RITA eesmärk on julgustada ministeeriume suuremale aktiivsusele oma valitsemisala TA koordineerimisel ning juhtimisel.

RITA raames toetatakse 5 tegevust:

3.1. Tegevus 1 – Strateegilise TA toetamine

RITA tegevuse 1 eesmärk on rahastada ministeeriumide välja pakutud teemadel riigi vajadusest lähtuvaid sotsiaalmajanduslike eesmärkidega interdistsiplinaarsetel rakendusuuringuid. Uuringuvajadused ja rakendusuuringute teemad määratlevad valdkonna eest vastutavad ministeeriumid ning leiavad ministeeriumidele ühishuvi pakkuvad teemad, sest just valdkondlikel ministeeriumidel lasub põhivastutus sotsiaal-majanduslikel eesmärkidel rahastatava TA korraldamisel eest. Protsessi koordineerib elluviija. Uuringuideede kogumiseks korraldab elluviija avaliku konkursi ning uuringud tellib elluviija. Uuringud tellib elluviija

³ [Teadus- ja arendustegevuse korralduse seadus](#), *Riigi Teataja* I 1997, 30, 471.

⁴ „Eesti Reformierakonna, Sotsiaaldemokraatiku Erakonna ning Isamaa ja Res Publica Liidu kokkulepe valitsuse moodustamise ja valitsusliidu tegevusprogrammi põhialuste kohta“, punktid 13.67 ja 13.68.

⁵ Peer-Review of the Estonian Research and Innovation System, 2012

<https://www.hm.ee/sites/default/files//erac.pdf>

Riigihangete seaduse §14 lg 1 punkt 11 toodud erandi alusel⁶, kusjuures igal üksikul juhul hinnatakse, kas tellitav teenus on käsitletav RHS § 14 lg 1 p 11 erandina ning tagatakse tulemuste vaba kättesaadavus. Kuna tegevuse raames ei toimu toetuse andmist, vaid tellitakse teenust, siis ei anna see tegevus ettevõtetele konkurentsieelist ning tegu pole riigiabiga.

Vastavalt TAKSile on uuringute tulemused avalik teave. Uuringute tulemused tehakse avalikkusele kättesaadavaks Open Access publikatsioonide vahendusel, elluviijal on kohustus levitada ja teavitada uuringute tulemustest erinevaid asutusi (riigikogu, ministereid, riigiasutusi, agentuure jt ühiskonna osapooli), erandiks on riigikaitse valdkonna uuringud.

TA teenuste määramisel lähtutakse Riigihangete direktiivi artiklist 14⁷.

RITA raames toetatakse riigi vajadustest lähtuvate rakendusuuringute läbiviimist, tegemist ei ole kitsalt tootearendusega ega ka mitte alusuuringutega. Ühiskondlik mõõde on kõikide uuringute hindamise juures võtmetähtsusega ning igas taotluses tuleb esitada lisaks uuringutulemustele ka sekkumisplaan ehk lahendusettepanekud probleemile, mida uuritakse. Strateegilise TA toetusmeede on ühiskonna (tuleviku)vajadustest lähtuvate suuremahuliste interdistsiplinaarsete rakendusuuringute toetamiseks kujundatud meede. Sarnane skeem on kasutusel ka näiteks Soome Akadeemia strateegilise TA rahastamisinstrumendi rakendamisel.

RITA raames läbiviidava uuringu tulemused on kasulikud riigile ja ühiskonnale laiemalt. Uurimisteemade valik toimub *top-down* põhimõttel, suurendamaks riigi rolli strateegilise TA suunamisel ning prioriteetide määramisel. Elluviija korraldab uurimisteemade osas sisendi kogumise ministriumitelt. Ministriurimisteemad tuginevad uurimisteemade väljatöötamisel oma valitsemisala arengukavades, strateegiates ning tööplaanides väljatoodud ühiskondlik-majanduslikele, riigipoolset sekkumist vajavatele probleemidele ja tuleviku väljakutsetele. Uurimisteemade valikut (mõlemas vöorus ~5-7 teemat) arutab Teadus- ja Arendusnõukogu (TAN) oma koosolekul. Teemade lõpliku sõnastuse töötab välja elluviija, arvestades, et iga teema kataks mitme valitsemisala vastutusvaldkondi.

Uuringuideede konkurss viiakse läbi riiklikus Eesti Teadusinfosüsteemi⁸ keskkonnas, sarnaselt teistele riiklikult toetatud TA taotlusvöorudele. Uuringuideid esitavas konsortsiumis võivad osaleda avalikud TA asutused, eraõiguslikud asutused (sh ettevötted) ning ülikoolid. Uuringud valitakse välja kahe-etapilise hindamise käigus kahe eraldiseisva paneeli poolt: esmalt kaalutakse uuringuettepaneku sotsiaal-majanduslikku olulisust, seejärel teaduslikku taset.

Konkursi alusel valitud konsortsiumiga sõlmib elluviija teenuse osutamise lepingu. Selline rakenduskeem võimaldab vähendada halduskoormust teadlastele, samuti kahandab ohtu, et rakendusüksus ja elluviija tegevused üksteist (kuludokumentide menetlemisel) dubleeriksid.

Uuringute tulemused tehakse avalikkusele kättesaadavaks Open Access publikatsioonide vahendusel, elluviijal on kohustus levitada ja teavitada uuringute tulemustest erinevaid asutusi (riigikogu, ministereid, riigiasutusi, agentuure jt ühiskonna osapooli).

3.2. Tegevus 2 - Teadmispõhise poliitikakujundamise toetamine

⁶ Grupierandi määrus http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/PDF/?uri=OJ:JOL_2014_187_R_0001&from=EN

⁷ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/HTML/?uri=CELEX:32014L0024&from=ET>

⁸ Eesti Teadusinfosüsteem on Teadus ja arendustegevuse korralduse seaduse alusel loodud riiklik register, mille eesmärk on Eesti TAga seotud andmete ühtseks tervikuks koondamine. ETIS-e ülesanded ning sisu on kirjeldatud VV määruses „Eesti Teadusinfosüsteemi asutamine ja selle pidamise põhimäärus“.

Teadmispõhise poliitikakujundamise tegevus on suunatud aktuaalsete, kiiret sekkumist vajavate teemade adresseerimiseks. Tegevust viiakse läbi *top-down* põhimõttel ning on **suunatud poliitikakujundajatele** teaduspõhiste ja tõenduspõhiste otsustusprotsesside läbiviimiseks.

Läbiviidavad uuringud on lühiajalised (3 kuust 1,5 aastani), maksumusega keskmiselt 50 000 eur. Uuringuvajadused ja rakendusuringute teemad määratlevad vastava valdkonna eest vastutavad ministeeriumid elluviija abiga. Teemad ja aastase rahalise piirmäära kiidab heaks elluviija juurde loodud ministeeriumide TA nõunikest või TA kontaktisikutest koosnev hindamispaneel. Ette määratud summa piires korraldavad ministeeriumid kokku lepitud teemadel uuringute tellimise vastavalt oma uuringute tellimise korrale. Ministeeriumid vastutavad uuringute valimise ja tellimise eest, kuid nad võivad vajadusel kasutada selleks elluviija abi. Ministeeriumitel on 50% kaasfinantseerimise kohustus. Ministeeriumi eelarveliste vahendite lisandumine toetab eesmärki tõsta ministeeriumide vastutust oma valdkonna TA tegevuste koordineerimisel ja juhtimisel ning lisaks aitab suurendada riiklike ja sotsiaal-majanduslike eesmärkidega rakendusuringute mahtu, mis on üheks uue TAI strateegia prioriteetidest.

Selline protseduur tagab, et ministeeriumid on algusest lõpuni uuringute tellimises osalised – nad määratlevad ise oma uuringuvajaduse, kinnitavad selle vajaduse ministeeriumi juhtkonna tasandil, viivad ise läbi uuringu teostaja valiku ning nimetavad ka kontaktisiku(d), kes vastutavad läbi viidavate uuringute sisulise jälgimise eest ja keda kaasatakse uuringute sisuaruannete hindamisse.

3.3. Tegevus 3 – Teadusnõunike ametikohtade toetamine ministeeriumides

HTM on alates 2012. a rahastanud ministeeriumide (Sotsiaalministeerium, Keskkonnaministeerium) teaduskoordinaatorite (ehk teadusnõunike) ametikohti Euroopa Liidu TA ühisprogrammeerimise kontekstis, mis on loonud hea koostööplatvormi haruministeeriumi ja HTM-i vahel. See piloottegevus on parandanud infovahetust, aidanud kaasa valdkondliku TA juhtimise kompetentsi tõusule ning TA tegevuste koordineerimisele vastavas ministeeriumis. Ka TAI strateegias on sõnastatud ministeeriumide vastutus oma valdkonna TA tegevuse koordineerimisel.⁹ RITA raames on plaanis seni (piloteerimisfaasis) vaid kitsalt rahvusvahelisele koostööle suunatud tegevuste amplituud laiendada ning teadusnõunike ametikoha tööülesannete loetelu oluliselt suurendada.

Teadusnõunike ametikoha eesmärk on nõustada ministeeriumi TA küsimustes, planeerida ning korraldada rahvusvahelist ja siseriiklikku TA alast koostööd, välja töötada oma valitsemisala TA uuringutekava ning esindada Eestit rahvusvahelistes TA koostöö algatustes.

Teadusnõunik osaleb ministeeriumi TA prioriteetide välja töötamisel, koordineerib nende täitmist; on kaasatud TA tegevustega seotud poliitikakujundamise ja rakendamise protsessi (strateegiate, uuringute kava, meetmete ja õigusaktide väljatöötamine) ning TA eelarve planeerimisse; esindab TA küsimustes ministeeriumi komisjonides, nõukogudes ja töörühmades.

Teadusnõuniku töö osaks on koostöö teiste ministeeriumide ja teadusasutustega ning kohalike ja rahvusvaheliste teadusorganisatsioonidega, eesmärgiga kujundada koostööpartnerite võrgustik; omada ja levitada oma valdkonna TA-d puuduvat informatsiooni ja teadmisi, mh ka teiste riikide analoogsetest kogemustest.

⁹ Iga ministeeriumi TA eest vastutav isik esindab oma ministeeriumi tegevuse koordineerimisel, osaleb strateegia rakendusplaani koostamises ning vahetab riigieelarve planeerimisprotsessis ja ülevaadete ning aruannete koostamisel TA teemalist teavet. (Eesti TA&I strateegia 2014-2020 „Teadmispõhine Eesti“ heakskiitmine – *Riigi Teataja* III, 29.01.2014, punkt 5.1. „Juhtimine ja koordineerimine“.

Teadusnõunik informeerib HTM-i ministeeriumi TA seisukohtade ja prioriteetide osas (mh seoses TA infrastruktuuridega).

Teadusnõunik valmistab ette ühinemist EL ühisprogrammide, Euroopa Teadusruumi algatuste jms rahvusvaheliste TA initsiatiividega ning koordineerib siseriiklikult nendes osalemist; osaleb Eestit huvitavate rahvusvaheliste TA tegevuste väljaselgitamise protsessis koostöös Eesti TA asutuste, elluvijja ning HTM-iga ning vastutab ühinemiseks vajaliku dokumentatsiooni ettevalmistamise eest.

RITA raames toetatakse ministeeriumides teadusnõuniku ametikohtade loomist. Esimese kahe aasta vältel toetatakse teadusnõunike ametikohta 100% ulatuses abikõlblikest kuludest. Seejuures peab toetust taotlev ministeerium tagama, et ametikoha õigused ning paiknemine asutuse struktuuris oleksid vastavuses ametikohale pandud ülesannetega. Selleks, et teadusnõuniku positsioon oleks jätkusuutlik, toimub ametikoha järk-järguline üleminek RITA rahastamiselt ministeeriumi rahastamisele. Kahe aasta jooksul toetatakse teadusnõuniku ametikohta 100% ulatuses abikõlblikest kuludest, kuni 40 000 eurot aastas teadusnõuniku kohta. Järgneva kahe aasta jooksul toetatakse teadusnõuniku ametikohta 50% ulatuses abikõlblikest kuludest, kuni 20 000 eurot teadusnõuniku ametikoha kohta aastas. Nende nelja aasta möödudes teadusnõuniku ametikohta RITA raames ei toetata ning ministeerium kohustub ametikohta rahastama vähemalt kahe aasta jooksul oma vahenditest. Teadusnõunikud võetakse tööle hiljemalt 1. augustiks 2016. Teadusnõunike ametiülesanded, nõuded ja tingimused; kõigi osapoolt õigused ja kohustused, samuti sihtotstarbeliselt teadusnõuniku palkamiseks ministeeriumile eraldatav rahastus fikseeritakse partnerluslepingus.

Valdkondliku teadustegevuse koordineerimisel on vajalik varasem teadustöö taust - orienteerumaks teadusmaastikul nii teemade kui uurimisgruppide kui asutuste lõikes. Teaduskorralduse ning valdkonnaspetsiifiliste protsesside tundmine võimaldab adekvaatselt konteksti tajuda. Teadusnõuniku ametikoht eeldab varasemat teadustöö kogemust ning teaduskraadi (soovitavalt doktorikraadi) või vähemalt 4 aastast teadustöö kogemust (näiteks doktorantuuri õpinguid). Vastav nõue toetab TAI strateegia eesmärki luua tingimused teaduskraadi väärtustamiseks ühiskonnas, sh eelistada avalikus sektoris juhtivate ametikohtade täitmisel teaduskraadiga isikuid.

Taotledes teadusnõuniku ametikoha toetust, võtab ministeerium kohustuse katta 50% omaosalus kahe aasta jooksul (3. ja 4. aastal alates toetuse andmise algusest) ning seal alates rahastada ametikohta oma vahenditest, ilma RITA toetuseta, vähemalt kahe aasta jooksul. Ministeeriumi kohta toetatakse ühe teadusnõuniku ametikoha loomist. Töökoht võib olla ka osalise koormusega. Ametikoht luuakse avaliku teenistuse seaduse või töölepingu seaduse alusel. Töökohta ei täideta võlaõiguslike lepingute (nt töövõtulepingue) alusel. Põhjendatud juhtudel võidakse nendes ministeeriumides, mille TA kulutuste osakaal on keskmisest oluliselt kõrgem ja/või kui ministeeriumi valitsemisalasse kuuluvad väga erinevad valdkonnad, toetada ühe lisa teadusnõuniku ametikoha loomist. Sellisel juhul määratakse, kes on neist kahest teadusnõunikust ministeeriumivälises suhtluses ministeeriumi TA kontaktisikuks ja vastutajaks.

3.4. Tegevus 4 – TAI poliitikaseire

TAI strateegias püstitatud eesmärkide saavutamise eeldus on selge ülevaate loomine valdkondliku TA toimimisest ja ministeeriumide vaheline koostöö. Tegevuse eesmärk on jälgida TAI poliitika eesmärkide täitmist ning anda soovitusi uute poliitikate kujundamiseks. RITA tegevus 4 raames läbiviidavate seiretegevuste (uuringute ja analüüside) lähteülesanded töötab välja elluvijja, võttes arvesse ka teadus- ja innovatsioonipoliitika eest vastutavatelt

ministeeriumidelt¹⁰ (Haridus- ja Teadusministeerium ning Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium) laekunud sisendit, aga vajadusel ka vastavalt TAN poolt sõnastatud lähteülesandele.

Valdkondliku TA planeerimise aluseks on OECD valitsemisfunktsioonide klassifikaator COFOG. Ministeeriumid on nimetanud kontaktisiku oma vastutusvaldkondades toimuva TA analüüsi teostamiseks. RITA raames viiakse 2015. aastal läbi analüüs ministeeriumide vastutusvaldkondades toimuva TA kohta tuginedes kontaktisikutelt kogutavale infole.

Tegevuse eesmärk on viia läbi teadus- ja innovatsioonipoliitika seiret ning aidata selle abil kaasa teadus- ja innovatsioonipoliitika kvaliteedi tõusule. Toetatakse poliitika kujundamiseks ning strateegiliste valikute tegemiseks vajalike uuringute läbiviimist.

Vastavalt Riigikontrolli auditile riigi poolt rahastatud ja tellitud uuringute kohta¹¹ kasutatakse teadmispõhisel poliitikakujundamisel uuringuid liiga vähe. Tegevus aitab kaasa ka uuringute kvaliteedi tõstmisele, sest auditi hinnangul on uuringute läbiviimise võimekus riigiasutustes ebaühtlane. Võrreldes varasema perioodiga lisanduvad ministeeriumide ülesed analüüsid ja uuringud, samuti koolitused. Ka Riigikontrolli auditi hinnangul parandaks asutuste koostöö uuringute kvaliteeti ja säästaks raha. Asjaolu, et TA eesmärkide seas on järjest suurem osakaal ühiskondlikel ehk nn sotsiaal-majanduslikel probleemidel peaks senisest enam väljenduma ka analüüsitemade sisustamisel (sh avalikkuse jaoks oluliste temadega). Kui ministeerium soovib sisustada uuringuteemasid või läbi viia analüüsi oma valitsemisala küsimustes, peab see toimuma vastava ministeeriumi kaasrahastamisel ning olema kinnitatud ministeeriumi juhtkonna poolt (Tegevus 2).

Tegevuse raames toetatakse partnerite ja elluviija osalemist mh OECD töögruppides ja analüüsiprojektides.

Teadus- ja innovatsioonipoliitika seire korralduses rõhutakse eelkõige kvaliteedile, see tähendab pigem väiksemat arvu kuid kõrgema tasemega süva-analüüsi. Iga uuringu jaoks sõnastatakse selge lähteülesanne, määratakse tähtaeg, viiakse läbi retsenseerimine. Uuringu/analüüsi tulemused vormistatakse reeglina poliitikasoovitustena. Osa uuringuteemasid jäävad ka seiretegevustes osalevate partnerite sisustada. Kaasatakse väliseksperte/osaletakse rahvusvahelistes uuringutes temadel, mis on kooskõlas siseriiklike prioriteetidega.

3.5. Tegevus 5 – Infosüsteemide arendus

Infosüsteemide arendamise eesmärk on Eesti Teaduseinfosüsteemis (edaspidi *ETIS*) uute moodulite väljatöötamine ja olemasolevate täiendamine, uute liideste ja teenuste loomine, *ETIS*-e täielik (uuendatud kujul) rakendumine ja edasiste arenduste korraldamine ning *ETIS*-e sidustatuse parandamine teiste infosüsteemiga lähtuvalt TA-vajadustest ja seadusandluse muudatustest. Lisaks tõstetakse valitsemisala organisatsioonide haldussuutlikkust (viies kõik teadustöö rahastamise etapid alates taotlemisest lõpetades aruandlusega kokku ühte, paberivabasse veebikeskkonda); kaasajastatakse ja arendatakse neid seadustest ning hariduskorralduste muudatustest tulenevalt. *ETIS*-e uute moodulite väljatöötamine ja olemasolevate täiendamine eeldab ka retsipient- ja/või doonorinfosüsteemide arendusse

¹⁰ [Teadus- ja arendustegevuse korralduse seadus](#) § 13 (2) sätestab, et Haridus- ja Teadusministeerium teostab riiklikku teaduspoliitikat ning korraldab teadus- ja arendustegevust; TAKS § 13. (3) Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium korraldab tehnoloogilist arendustegevust ja innovatsiooni – *Riigi Teataja* I 1997, 30, 471

¹¹ Riigi tegevus uuringute tellimisel. Riigikontrolli aruanne Riigikogule, Tallinn. 2015. <http://www.riigikontroll.ee/Riigikontrollipublikatsioonid/Auditiaruanded/tabid/206/Audit/2345/language/et-EE/Default.aspx>

panustamist. Arendused võimaldavad ministriumidel sisestada ja menetleda oma valdkonna TA projektidega seotud informatsiooni ETIS-e andmebaasis, eesmärgiga koondada TA tegevuse ja rahastamise info ühte kohta. Hetkel on ETIS-es kajastatud vaid HTM-i kaudu finantseeritavate TA projektide info, et tekiks tervikpilt, tuleks lisada ka teiste ministriumide TA andmed. Teistele ministriumidele ja TA asutustele luuakse tingimused TA-ga seotud taotlus- ja aruandlusvoorude läbiviimiseks ning taotluste ja aruannete menetlemiseks (sh hindamiseks) ETIS-e platvormil.

Tegevuse raames toetuse taotlemist ei toimu. Tegevusi viib ellu elluviija koos partneritega kogutud sisendi ning elluviija ja HTM-i koostöös korrigeeritud ja kinnitatud arenduskavade alusel.

4. Meetme tegevuse eelarve

Meetme tegevuse kogumaksumus on 28 063 051 eurot, millest EL toetuse osakaal on kuni 85% ehk 23 765 359 eurot. Riikliku kaasfinantseeringu osakaal on kuni 5% ehk 1 397 692 eurot, omaosalus moodustab kuni 10.8% toetatavate tegevuste maksumusest.

5. RITA seotus rakenduskava teiste meetmete ja tegevustega:

RITA kavandamise taust ja vajadus tuleneb siseriiklikest prioriteetidest ja valdkondlikest probleemkohtadest, mida käsitleb põhjalikult „Eesti teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni strateegia 2014–2020 „Teadmistepõhine Eest. RITA aitab ellu viia perioodi 2014 – 2020 struktuuritoetuse seaduse § 12 lõikes 1 nimetatud meetmete nimekirjas märgitud eesmärgi „T&A suunatus Eesti riigi, ühiskonna ja majanduse vajadustele nii teadustegevuses kui ka selle tulemuste rakendamisel, mis omakorda panustab tootlikkuse ja konkurentsivõime tõusu“ saavutamist.

Meetme „Eesti TA rahvusvahelise konkurentsivõime suurendamine ja osalemine üle-euroopalistes teadusalgatustes“ tegevuse „Teaduse ja kõrghariduse rahvusvahelistumine, mobiilsuse ja järelkasvu toetamine“ raames toetatakse Eesti osalemist Euroopa Teadusruumi, Innovatiivse Liidu ja Horisont 2020 programmilistes algatustes ja teistes partnerlustes.

Eelnõu ja seletuskirja on koostanud Haridus- ja Teadusministeeriumi teadusosakonna asejuhataja Maarja Adojaan (7350 306, Maarja.Adojaan@hm.ee), teadusosakonna peaekspert Kristi Raudmäe (7350 214, [Kristi.Raudmäe@hm.ee](mailto:Kristi.Raudmae@hm.ee)), tõukefondide osakonna peaekspert Anastassia Vrabi (7350 230, Anastassia.Vrabi@hm.ee), tõukefondide osakonna peaekspert Jaak Kask (7350 319, Jaak.Kask@hm.ee), SA Eesti Teadusagentuur teadusprogrammide osakonna juhataja Oskar Otsus (5306 5302, Oskar.Otsus@etag.ee), programmi Teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni võimekuse tõstmise nutika spetsialiseerumise kasvualdkondades juht Viktor Muuli (5177 697, Viktor.Muuli@etag.ee), uurimistoetuste osakonna teadustaristute nõunik Priit Tamm (7300 374, Priit.Tamm@etag.ee), nõunik Margus Harak (7317 343, Margus.Harak@etag.ee) ja programmi Riigi Teadus- ja Arendustegevuse toetamine juht Liina Eek (Liina.Eek@etag.ee). RITA toetuse andmise tingimuste väljatöötamisse on kaasatud olnud ka toetuse taotlejate ringi kuuluvad ministriumid, kes on andnud kirjalikku tagasisidet Haridus- ja Teadusministeeriumi 07.04.2014 pöördumisele, milles Haridus- ja Teadusministeerium palus tutvustada valdkondliku TA korralduse seniseid praktikaid ja korraldust ning edasisi plaane. Tagasisidet ja ettepanekuid on kogutud ka erinevate RITA kavandatavate tegevusi ja toetuse andmise tingimusi tutvustavate ürituste raames.

II EELNÕU SISU JA VÕRDLEV ANALÜÜS

Eelnõu koosneb 17 punktist, millega nähakse ette toetuse maksmise tingimused, partneri ja ning elluviija ja rakendusüksuse õigused ja kohustused.

1. Reguleerimisala
2. Mõisted.
3. Toetatavate tegevuste rakendusüksus, rakendusasutus, elluviija ja partnerid
4. Abikõlblikkuse periood
5. Tegevuse eesmärgid ja seos arengukavadega
6. Toetatavad tegevused ja tulemused
7. Sihtrühmad
8. Tegevuste tulemus- ja väljundnäitajad
9. Tegevuse eeldatav mõju läbivatele teemadele
10. Tegevuse eelarve
11. Kulude abikõlblikkus
12. Toetuse maksmise tingimused ja kord
13. Elluviija ja partnerite kohustused
14. Käskkirja muutmise tingimused
15. Aruandlus
16. Finantskorrektsioonid
17. Dokumentide säilitamine

1. **Reguleerimisala** – kirjeldatakse käskkirja lisa reguleerimisala.
2. **Mõisted** – antakse seletus käesolevas käskkirjas lisas kasutatud mõistetele, mida ei ole defineeritud seadustes ega muudes õigusaktides või lisatakse viide seadusaktile, milles termin on defineeritud. Käesoleva käskkirja lisa piires antakse selgitus järgmistele mõistetele, et tagada nende üheselt mõistetavus:
 - 2.1. **teadus- ja arendustegevus** (edaspidi *TA*) on isiku loomevabadusel põhinev süstemaatiline tegevus, mille eesmärk on teaduslike uuringute abil uute teadmiste saamine inimese, looduse ja ühiskonna ning nende vastastikuse toime kohta ning nende teadmiste rakendamine;
 - 2.2. **strateegiline TA** on riigi valitsemisalale tarvilik sotsiaal-majanduslikel eesmärkidel läbiviidav TA;
 - 2.3. **rakendusuuring** on algupärane uuring uute teadmiste saamiseks esmase eesmärgiga rakendada saadud teadmisi kindlas valdkonnas suhteliselt lühikese aja jooksul;
 - 2.4. **nutika spetsialiseerumise strateegiline raamistik** on määratletud TAI strateegia ja Eesti ettevõtluse kasvustrateegiaga 2014–2020;
 - 2.5. **Eesti teadustaristu teekaart** on Vabariigi Valitsuse poolt kinnitatud pikaajaline (10–20 aasta perspektiiviga) planeerimisvahend, mis sisaldab loetelu uutest või kaasajastamist vajavatest riiklikult olulistest teaduse infrastruktuuriüksustest;
 - 2.6. **Euroopa teadusruum** (ehk European Research Area – ERA) on Euroopa Liidu teaduspoliitika aluskontseptsioon;
 - 2.7. **projekt** on kindla eesmärgi saavutamisele suunatud ajas ja ruumis piiritletud ühekordne tegevus või tegevuste kogum, mille elluviimiseks toetust taotletakse või kasutatakse;
 - 2.8. **taotlus** on elluviijale esitatav vormikohane kirjalik avaldus ja sellele lisatud dokumendid toetuse taotlemiseks;
 - 2.9. **tegevuskava** on igaks kalendriaastaks toetuse saaja poolt rakendusüksusele esitatav tegevuste kava koos eelarvega;
 - 2.10. **teadusnõunik** (ehk teaduskoordinaator) on ministeeriumi struktuuris avaliku teenistuse seaduse või töölepingu alusel töötav ametnik, kelle ülesanne on nõustada valdkondlikku ministeeriumi TA küsimustes, planeerida ning korraldada

rahvusvahelist ja siseriiklikku TA alast koostööd, välja töötada oma valitsemisala TA uuringute kavasid, neid koostöös erinevate osapooltega ellu viia, esindada Eestit rahvusvahelistes TA koostöö algatustes ning täita teisi ametijuhendis kirjeldatud tööülesandeid.

- 2.11. **uuringute plaan** on elluviija, rakendusasutuse, TAI strateegia rakendamise eest vastutavate ministeeriumite ja vajadusel muude huvipoolte koostöös ette valmistatud kavand poliitikaseire uuringute läbiviimiseks RITA tegevus 3 raames.
 - 2.12. **õppevisiit** on lühiajaline TA valdkonnas välisriigis tegutseva organisatsiooni külastus eesmärgiga koguda teadmisi külastatava asutuse tööst, töökorraldusest, koostöövõimalustest ning õppida parimatest praktikatest.
 - 2.13. **Teadus- ja Arendusnõukogu (TAN)** on Vabariigi Valitsuse juures asuv nõuandev kogu, kes nõustab Vabariigi Valitsust TA strateegia küsimustes, rahvusvahelise TA koostöö osas TA vallas, esitab Vabariigi Valitsusele oma seisukoha ministeeriumide esitatud TA programmide kohta ning täidab muid talle seadusega pandud või Vabariigi Valitsuse antud ülesandeid. Teadus- ja Arendusnõukogu koosseisu kinnitab Vabariigi Valitsus.
 - 2.14. **Eesti Teadusinfosüsteem (edaspidi ETIS)** on teadus- ja arendustegevuse korralduse seaduse alusel loodud riiklik register, mille eesmärk on Eesti TA tegevusega seotud andmete ühtseks tervikuks koondamine. ETIS-e arendamisega seotud koostöö tagamiseks on haridus- ja teadusministri käskkirjaga moodustatud ETIS-e arendamise juhtkomitee (edaspidi *ETIS-e juhtkomitee*).
3. **Toetatavate tegevuste rakendusüksus, rakendusasutus, elluviija ja partnerid** – määratletakse RITA toetatavate tegevuste osalised: rakendusasutus, rakendusüksus, elluviija ja partnerid.

Toetusskeemi rakendusasutus on HTM ja rakendusüksus on Sihtasutus Archimedes. Toetatavate tegevuste elluviija on Sihtasutus Eesti Teadusagentuur (edaspidi *ETAg*), tegevuste 2, 3, 4 ja 5 elluviimiseks kaasatakse partnerid, kellega elluviija sõlmib partnerlusleppe, millega kehtestatakse lepingupoolte õigused ning kohustused, elluviija ja partneri vaheline vastutuspiir ning konkreetsed tegevused, kuhu partner kaasatakse.

Toetatavate tegevuste **partneriteks** on asutused, mille tegevused seonduvad RITA eesmärgiga tösta ministeeriumide, riigi ja avalik-õiguslike TA asutuste ja –ülikoolide vahelise koostöö efektiivsust riiklike eesmärkidega teadus- ja arendustegevuse kavandamisel ja läbiviimisel. Partnerid tegevuste kaupa on loetletud punktis 3.4.: Eesti Vabariigi ministeeriumid ja Riigikantselei, Tartu Ülikool, Tallinna Ülikool, Tallinna Tehnikaülikool, Eesti Teaduste Akadeemia.

Kõik Eesti Vabariigi ministeeriumid on seotud partneritena tegevusega 3. HTM saatis 07. 04. 2014 kõigile ministeeriumidele pöördumise, milles palus tutvustada valdkondliku TA korralduse seniseid praktikaid ja korraldust ning edasisi plaane, ministeeriumide käest laekunud info on olnud sisendiks RITA tegevuste planeerimisel.

Tartu Ülikool, Tallinna Tehnikaülikool, Tallinna Ülikool, Eesti Teaduste Akadeemia, Haridus- ja Teadusministeerium ning Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium on seotud tegevusega 4. Teadus- ja innovatsioonipoliitika kujundamiseks ning strateegiliste valikute tegemiseks vajalikud kompetentsid ning uurimisrühmad on Tartu Ülikoolis ja Tallinna Tehnikaülikoolis: eelmisel tõukevahendite perioodil osalesid Tartu Ülikool ja Tallinna Tehnikaülikool Teadus- ja innovatsioonipoliitika seireprogrammi (lüh *TIPS*) tegevustes. Programmi eesmärgiks oli viia läbi teadusuuringuid, hindamaks seniseid TA toetusmeetmeid ning selgitamaks välja perspektiivis riigile oluliseks kujunevaid, tulevikku vaatavaid teemasid. Lisaks Tartu Ülikoolile ja Tallinna Tehnikaülikoolile on viimastel aastatel selle suunalisi uuringuid läbi viinud ka Eesti Teaduste Akadeemia ning ka Tallinna Ülikool. Partnerite hulka kuuluvad ka ministeeriumid, kes vastavalt TAKS § 13 on

vastutavad teadus- ja innovatsioonipoliitika eest (Haridus- ja Teadusministeerium ning Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium).

RITA tegevuste 1 ja 2 sihtrühm on väga lai, see katab valdavalt osa Eesti TA kompetentsist.

Elluviija ETAg on riigi sihtasutus, mille ülesanneteks on vastavalt TAKS § 12 mh:

- korraldada ja viia läbi uurimistoetuste taotluste hindamist;
- korraldada teadusprogrammides, sealhulgas rahvusvahelistes teadusprogrammides osalemiseks võetud kohustuste täitmist;
- analüüsida uurimistoetuste kasutamise tulemuslikkust ja mõju ühiskonnas;
- jälgida ja analüüsida uurimistoetuste kasutamise tulemusena tekkinud teadusliku informatsiooni avalikku kättesaadavust, intellektuaalse omandi tekkimist ja kasutamist ning teadusele omaste eetiliste põhimõtete ja heade tavade järgimist.

Elluviija valikul lähtuti olemasolevast siseriiklikust praktikast: ETAgisse on koondunud Eesti teadusrahastuse põhiinstrumentide menetlemine, rahvusvahelise koostöö koordineerimine, TA-asutuste evalveerimisega seotud tegevused ning ka teadusteabe ja rahastamisotsuste mõju analüüs. ETAg'i kompetents ja keskne roll tagab selle, et rahastamist leiavad projektid, mis on välja valitud ühtsete (kvaliteedi)kriteeriumite alusel. ETAg'i roll on ka ministeeriumide TA uuringute tellimise koordineerimine ja ministeeriumidevaheliste TA korraldamise alase koostöö edendamine. Riigikontrolli audit¹² tõi välja puudused ministeeriumidevahelises koostöös ning selle, et esineb tegevuste dubleerimist. Samuti ei ole Riigikontrolli hinnangul kõikidel ministeeriumidel (veel) piisavalt kogemust TA uuringute tellimisel, puudusi on nii lähteülesannete koostamises, taotluste hindamises kui ka tulemuste relevantsuse hindamises. ETAgis on olemas kompetents, et ministeeriumidele neis tegevustes tuge pakkuda.

4. **Abikõlblikkuse periood** – RITA abikõlblikkuse periood on 1. jaanuar 2015 kuni 31. detsember 2022. Projekti abikõlblikkuse periood on taotluse rahuldamise otsuses määratud ajavahemik, millal peavad projekti tegevused algama ja lõppema, ning mis peab jääma ajavahemikku 1. jaanuar 2015. a kuni 31. detsember 2022. a. Enne toetuse taotluse esitamise kuupäeva tehtud kulud, mille hüvitamist taotletakse, peavad olema taotluses eraldi näidatud. Punktis 4.2 on näidatud kõigi RITA tegevuste abikõlblikkuse perioodid.
5. **Tegevuse eesmärgid ja seos arengukavadega** – kirjeldatakse toetuse andmise eesmärke ning antakse viited riiklikele strateegiatele, mille eesmärkide täitmiseks RITA-t rakendatakse. TAI strateegia on otseselt teaduse ja kõrghariduse arengut suunav strateegia. RITA toetuse andmisega panustatakse TAI strateegia meetmete tegevuste täitmisse ning aidatakse kaasa TAI strateegia indikaatorite sihttasemete saavutamisele “Sotsiaalmajanduslikele rakendustele (v.a akadeemilised uuringud) suunatud kulutuste osakaal riigieelarves planeeritud TA eraldistest”; samuti “Rahvusvaheliselt koordineeritud uurimistöö osakaal riigi rahastatud TAs”. Toetuse andmise eesmärgid on:

- 5.1. suurendada riigi rolli teaduse strateegilisel suunamisel, sh prioriteetide määramisel ning uurimistöö suunamisel ühiskonna väljakutsete lahendamisele;

¹² Riigi tegevus uuringute tellimisel. Riigikontrolli aruanne Riigikogule, Tallinn. 2015. <http://www.riigikontroll.ee/Riigikontrollipublikatsioonid/Auditiaruanded/tabid/206/Audit/2345/language/et-EE/Default.aspx>

- 5.2. tugevdada ministeeriumide kompetentsi ja võimekust rakendusuuringute korraldamiseks ja nende kasutamiseks sotsiaal-majanduslike probleemide lahendamisel;
- 5.3. tõsta ministeeriumide, riigi ja TA asutuste vahelise koostöö efektiivsust riiklike eesmärkidega teadus- ja arendustegevuse kavandamisel ja läbiviimisel ning tõsta Eesti TA asutuste võimekust rakendusuuringute läbiviimisel;
- 5.4. arendada riigile olulisi teadussuundi ja toetada teadlaste järelkasvu kujunemist nendes teadussuundades.
6. **Toetatavad tegevused ja tulemused** – antakse lühiülevaade toetatavatest tegevustest. RITA raames on planeeritud 4 tegevust:
- Tegevus 1 – Strateegilise TA tegevuse toetamine
- Tegevus 2 - Teadmispõhise poliitikakujundamise toetamine
- Tegevus 3 – Teadusnõunike ametikohtade toetamine ministeeriumides
- Tegevus 4 – TAI poliitikaseire
- Tegevus 5 – Infosüsteemide arendus
- Põhjalik protsessikirjeldus iga tegevuse kohta ning tegevuste eesmärgid ja põhimõtted on toodud seletuskirja sissejuhatavas osas.
- Toetuse andmise oodatavad tulemused lähtuvad Ühtekuuluvuspoliitika fondide rakenduskavast: „Edasisteks väljakutseks on parandada nii riigi, TA asutuste kui ka ettevõtete koostööd (sh rahvusvahelist teaduskoostööd), et Eesti saaks osa ühisalgatuste tulemustest ja et oleks paremad väljavaated rakendada neid majanduse ja ühiskonna hüvanguks.“ Tulemused saavutatakse toetatavate tegevuste elluviimise kaudu:

Toetuse andmise eesmärk: soodustada teadustulemuste kasutust sotsiaal-majanduslike probleemide lahendamisel ning süsteemse ja koordineeritud rakendusuuringute korraldamise võimekuse kasvatamist erinevates poliitika valdkondades. Eesmärgi saavutamiseks viiakse ellu viis all toodud tegevust.	
Toetatavad tegevused	Toetuse andmise tulemus
1) Strateegilise T&A tegevuse toetamine 2) Teadmispõhise poliitikakujundamise toetamine	1) Riiklike ja sotsiaal-majanduslike eesmärkidega (rakendus-) uuringute maht on suurenenud, ministeeriumide roll TAI prioriteetide määratlemisel on suurenenud; 2) Sotsiaal-majanduslikel eesmärkidel tehtavate uuringute korraldus on viidud süstemaatilistele alustele; 3) Teadusasutused on motiveeritud rakendusuuringuteks ja tulemuslikuks koostööks valitsusasutustega; 4) Rakendusuuringute tulemused on tehtud avalikkusele kättesaadavaks; 5) Toetatud on teadlaste järelkasv riiklike eesmärkidega rakendusuuringute läbiviimisel.
3) Teadusnõunike ametikohtade loomine ja toetamine ministeeriumides.	1) Valdkondlike ministeeriumide roll TAI prioriteetide määratlemisel on suurenenud; 2) Ministeeriumil on ülevaade valitsemisala TA kompetentsidest ning riigi TA vajadustest. 3) Loodud on ministeeriumidevahelised koostöövormid TAI paremaks korraldamiseks ja rahastamiseks;

	4) Saavutatud on suurem teadlikkus rahvusvahelise koostöö osas.
4) TAI poliitikaseire	1) Tagatud on teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni seire ning ministriumide ja elluviija nõustamine TAI strateegia rakendamisel; 2) Riik on rakenduslike uuringute ja arendustööde tark korraldaja, poliitikasoovitused on väljatöötatud tuginedes analüüsidele ja uuringutele; 3) Toetatud on järelkasv teadus- ja innovatsioonipoliitikate uurimise suundades.
5) Infosüsteemide arendus	1) Eesti Teadusinfosüsteem on kaasajastatud sh valminud on uued infosüsteemi liidesed ja teenused; 2) on loodud sidusus teiste infosüsteemidega.
Rahastatavad uuringud panustavad väljundnäitaja ¹³ „teadusnõunike ametikohtade arv“ ja tulemusnäitaja „Sotsiaal-majanduslikele rakendustele (va akadeemilised uuringud) suunatud kulutuste osakaal riigieelarves planeeritud TA eraldistest“ sihttasemete saavutamisse.	

RITA raames rahastatavad tegevused võib jagada kahte kategooriasse: tegevused, mis otseselt panustavad väljundnäitaja „teadusnõunike ametikohtade arv“ täitmisel, ning tegevused, mis on väljundnäitajasse panustamisel toetavate tegevuste rollis. Rahastatavad uuringud võivad seega hõlmata nii otseselt väljundnäitajasse panustavaid tegevusi kui ka toetavaid tegevusi, mille puhul väljundiks ei ole otseselt valdkondlikesse ministriumidesse loodud ministriumide teadusnõunike ametikohtade arv, kuid millel on sotsiaal-majanduslikel eesmärkidel läbiviidava TA tulemuslikumaks koordineerimiseks eeldusi loov ja toetav mõju.

RITA oluline eesmärk on parandada ministriumide TA koordinatsioonialast pädevust ja võimekust. Selle tõttu ei ole RITA kavandamisel keskendutud vaid nendele tegevustele, mis otseselt väljenduvad tegevuse väljundnäitaja sihttaseme saavutamises, vaid ka toetatavatele tegevustele, mis on olulised väljundnäitaja sihttaseme saavutamisel.

7. **Sihtrühmad** – määratletakse RITA otsene ja kaudne sihtrühm.
8. **Tegevuste tulemus- ja väljundnäitajad** – meetme eesmärk on soodustada teadustulemuste kasutust sotsiaal-majanduslike probleemide lahendamisel ning süsteemse ja koordineeritud rakendusuuringu läbiviimise võimekuse kasvatamist erinevates valitsemisalades; teadusasutuste motivatsiooni ja võimekust rakendusuuringu läbi viia.

¹³ VV korralduse 15.12.2014 nr 557 lisas on kinnitatud “Perioodi 2014–2020 struktuuritoetuse meetmete nimekiri” tegevuse väljundindikaator, milleks on „teadusnõunike ametikohtade arv“

Väljundnäitaja	Algtase	Sihttas e 2018. a	Sihttas e 2022. a	Tegevused, panustavad indikaatori täitmisesse	mis
Läbiviidud uuringute arv	0	30	80	1,2	
Uuringute läbiviimisesse kaasatud doktorantide ja magistrantide arv	0	30	90	1,2	
Teadusnõunike ametikohtade arv	0	4	5	3	
Läbiviidud TAI poliitika analüüside arv	0	10	25	4	
ETIS-e keskkonnas läbiviidud taotlusvoorude arv	0	8	20	5	

Tulemusnäitajaks on sotsiaal-majanduslikele rakendustele suunatud kulutuste osakaal riigieelarves planeeritud TA eraldistest:

Tulemusnäitaja	Alg- tase	Sihttas e 2018 a	Sihttas e 2023a	Tegevused, panustavad indikaatori täitmisesse	mis
Sotsiaal-majanduslikele rakendustele suunatud kulutuste osakaal riigieelarves planeeritud TA eraldistest	30 %	35%	40%	1,2,3,4,5	

9. Tegevuse eeldatav mõju läbivatele teemadele – kirjeldatud on tegevuse eeldatav mõju läbivatele teemadele.

RITA ja selle raames rahastatavate uuringute eeldatav mõju läbivatele teemadele on valdavalt neutraalne või soodustav. Tegelik mõju sõltub konkreetsetest uuringutest, alljärgnevalt on kirjeldatud võimalikke kokkupuutekohti.

Tegevuse eeldatav mõju läbivatele teemadele alategevuste lõikes.

- (1) Tegevus 1 ja 2 „Valdkondliku TA tegevuse toetamine“ ning „Teadmisepõhise poliitikakujundamise toetamine“ omab mõju:
 - i. infoühiskonna valdkonnas info- ja kommunikatsioonitehnoloogia nutikale kasutamisele riigihalduse või avalike teenuste osutamise korraldamiseks;
 - ii. riigivalitsemise valdkonnas ministriumidevahelise koostöö edenemisele;
 - iii. võrdsete võimaluste valdkonnas naiste ja meeste võrdõiguslikkusele hariduses, teaduses ja tööturul ja naiste ja meeste võrdne osalemine otsustusprotsessis.
- (2) Toetatav suund 3 „Teadusnõunike ametikohtade toetamine ministriumides“ omab mõju:
 - i. infoühiskonna valdkonnas info- ja kommunikatsioonitehnoloogia nutikale kasutamisele riigihalduse või avalike teenuste osutamise korraldamiseks;
 - ii. riigivalitsemise valdkonnas ministriumidevaheliste süsteemide ja protsesside ühtlustamisele, koosvõimeliste struktuuride edendamisele; terviklikule analüüsile enne valdkondlike strateegiate loomist või muutmist; kvaliteetsetele

- ja hästi ette valmistatud eelnõudele; avalike teenuste kujundamisele lähtuvalt terviklikust vaatest;
- iii. võrdsete võimaluste valdkonnas naiste ja meeste võrdõiguslikkusele hariduses, teaduses ja tööturul ja naiste ja meeste võrdne osalemine otsustusprotsessis.
- (3) Toetatav suund 4 „TA poliitika seire“ omab mõju:
- i. infoühiskonna valdkonnas info- ja kommunikatsioonitehnoloogia nutikale kasutamisele riigihalduse või avalike teenuste osutamise korraldamiseks;
 - ii. riigivalitsemise valdkonnas avalike teenuste kujundamisele lähtuvalt terviklikust vaatest;
 - iii. võrdsete võimaluste valdkonnas naiste ja meeste võrdõiguslikkusele hariduses, teaduses ja tööturul ja naiste ja meeste võrdne osalemine otsustusprotsessis.
- (4) Toetatav suund 5 „Infosüsteemide arendus“ omab mõju:
- i. infoühiskonna valdkonnas info- ja kommunikatsioonitehnoloogia nutikale kasutamisele riigihalduse või avalike teenuste osutamise korraldamiseks;
 - ii. riigivalitsemise valdkonnas ministriumidevaheliste süsteemide ja protsesside ühtlustamisele, koosvõimeliste struktuuride edendamisele; terviklikule analüüsile enne valdkondlike strateegiate loomist või muutmist; kvaliteetsetele ja hästi ette valmistatud eelnõudele ning; avalike teenuste kujundamisele lähtuvalt terviklikust vaatest.

10. **Tegevuste eelarve kogumaksumus** – 28 063 051 eurot, millest EL toetuse osakaal on 84,7% ehk 23 765 359 eurot. Riikliku kaasfinantseeringu osakaal on 5% ehk 3 689 773 eurot, omaosalus moodustab kuni 10.3% ehk 2 900 000 eurot toetatavate tegevuste maksumusest. Tegevusel 3 on planeeritud erinev finantseerimismäär võrreldes teiste tegevustega. Tegevuses 3 on teadusnõunike ametikohtade toetamine ministriumides planeeritud esialgu finantseerida toetusest 100%, kahe aasta möödudes toetatakse teadusnõunike ametikohti 50% ulatuses abikõlblikest kuludest kahe aasta jooksul ning peale seda teadusnõunike ametikohti enam käesoleva toetuse andmise tingimuste raames ei rahastata ning ministrium võtab kohustuse rahastada teadusnõuniku ametikohta oma vahenditest vähemalt 2 aasta jooksul. Tegevuste lõikes jaguneb rahastamine järgmiselt:

Finantseerimisallikas		Summa (eurodes)	Osakaal
1. tegevused 1, 2, 4, 5 ja horisontaalsed kulud KOKKU		25 936 609	100,00%
struktuuritoetus	ERF osalus	22 038 917	84,97%
	riiklik kaasfinantseering	1 397 692	5,39%
omafinantseering	programmis osalevate partnerite osalus	2 500 000	9,64%
2. tegevus 3 KOKKU		2 126 442	100,00%
struktuuritoetus	ERF osalus	1 726 442	81,19%
	riiklik kaasfinantseering	0	0%
omafinantseering	programmis osalevate partnerite osalus	400 000	18,81%
3. tegevused KOKKU		28 063 051	100%
struktuuritoetus	ERF osalus	23 765 359	84,69%
	riiklik kaasfinantseering	1 397 692	4,98%
omafinantseering	programmis osalevate partnerite osalus	2 900 000	10,33%

11. **Kulude abikõlblikkus** – loetletakse abikõlblikud kulud. Abikõlblike kulude sätestamisel on lähtunud põhimõttest hoida nimekirja võimalikult avatud, et võimaldada paindlikkust, panustamaks maksimaalselt riigiasutuste TA-alase võimekuse tõstmisse ja sotsiaalmajanduslikel eesmärkidel läbiviidavatesse TA tegevustesse. Abikõlblike kulude määratlemisel tuleb lähtuda STS § 13 lõike 5 alusel kehtestatud Vabariigi Valitsuse 1. septembri 2014. a määruse nr 143 „Perioodi 2014–2020 struktuuritoetusest hüvitatavate kulude abikõlblikuks lugemise, toetuse maksmise ning finantskorrektsioonide tegemise tingimused ja kord“ (*edaspidi* ühendmäärus) 2. peatükist. Kulud jagunevad otsesteks ja kaudseteks kuludeks. Kaudsed kulud on ühendmääruse § 9 lõikes 5 nimetatud üldkulud ja ühendmääruse § 3 lõikes 1 nimetatud personalikulud, mis on seotud ühendmääruse § 9 lõikes 6 nimetatud toetatavate tegevuste administreerimisega. Tegevuse 1 ning 3 – 5 raames hüvitatakse kaudsed kulud ühtse määra alusel arvestatuna kuni 15% abikõlblikest otsestest personalikuludest, tegevuses 2 kaudseid kulusid ei teki (kogu eelarve on ministeerimi tellitavad uuringud) ning horisontaalses kuludes on kaudsed kulud kuni 13% otsestest personalikuludest. Otsesteks personalikuludeks loetakse ühendmääruse § 3 lõike 1 punktides 1–4 ja § 3 lõike 4 loetletud kulud, välja arvatud personalikulud, mis on seotud ühendmääruse § 9 lõikes 6 nimetatud toetatavate tegevuste administreerimisega. Teadusaparatuuri soetamisega seotud kulud: üheks RITA eesmärgiks on tõsta Eesti TA asutuste võimekust rakendusuuringute läbiviimisel. Selleks võib olla vajalik vastava aparatuuri soetamine. Samas on see antud meetme kontekstis pigem erandlik ning Tegevus 1 uuringute rahastamise on üheks hindamiskriteeriumiks ka uuringu läbiviija valmisolek (sh vajaliku aparatuuri olemasolu). RITA raames soovitakse luua pinnas püsivate parternlussuhete tekkimiseks teadusasutuste ja riigiasutuste vahel ning rahastusotsuste tegemisel (juhul kui taotlus sisaldab aparatuuri ostu) jälgitakse, et vastav aparatuur oleks kasutatav ka edasises koostöös. Sisseseadete ostmine ei ole antud meetme raames omaette eesmärk ning vajadus selle järele võib tuleneda vaid väga spetsiifilisest uuringust.
12. **Toetuse maksmise tingimused ja kord** – Toetuse maksmisel lähtutakse STS §-dest 28–30 ja selle alusel kehtestatud õigusaktidest. Toetuse maksmise üldtingimused on sätestatud ühendmääruse §-s 13.
13. **Elluviija ja partneri kohustused**– kirjeldatakse elluviija ja partneri kohustusi. Elluviijale kohalduvad kõik STS-is ja selle alusel kehtestatud õigusaktides toetuse saajale sätestatud kohustused.
14. **Käskkirja muutmise tingimused** – sätestab toetuse andmise tingimuste käskkirja muutmise tingimused. Rakendusasutusel on õigus muuta toetuse andmise tingimuste käskkirja enda algatusel, teavitades sellest elluviijat ja rakendusüksust, samuti elluviija või rakendusüksuse algatusel kui nende poolt on esitatud vastavasisuline taotlus.
15. **Aruandlus** – sätestab elluviija ning partnerite kohustused iga-aastase aruande osas ning tegevuste elluviimise seireks. Lõpparuanne ei erine oma olemuselt vahearuannetest. Tegemist on viimase vahearuandega. Aruande täpsem sisu lepitakse HTM Teadusosakonna ja RÜ vahel kokku aruandevormi koostamise käigus.
16. **Finantskorrektsioonid** – sätestab finantskorrektsioonide tegemise vastavalt perioodi 2014-2020 struktuuritoetuse seaduse 3. peatüki 12. jaole. Finantskorrektsiooni otsus tehakse ja toetus nõutakse tagasi vastavalt perioodi 2014-2020 struktuuritoetuse seaduse §-des 45-47 ja ühendmääruse §-des 21-23 sätestatule.
17. **Dokumentide säilitamine** – sätestab kulu abikõlblikkust tõendatavate dokumentide ja muude tõendite säilitamise vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1303/2013 artikli 140 lõikele 1 neli aastat, alates selle aasta detsembrist, millal 30. juuni seisuga on kõikide projektis abikõlblikuks arvatud kulude alusel toetus välja makstud.

III EELNÕU VASTAVUS EUROOPA LIIDU ÕIGUSELE

Käesoleva eelnõu aluseks on struktuuritoetuse seadus ja selle alusel kehtestatud Vabariigi Valitsuse määrused.

Käesolev eelnõu on kooskõlas ka struktuuritoetuse seaduse aluseks olevate järgmiste Euroopa Liidu määrustega:

- Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 1303/2013, millega kehtestatakse ühissätted ühisesse strateegilisse raamistikku kuuluvate fondide – Euroopa Regionaalarengu Fondi, Euroopa Sotsiaalfondi, Ühtekuuluvusfondi, Maaelu Arengu Euroopa Põllumajandusfondi ja Euroopa Merendus- ja Kalandusfondi – kohta, nähakse ette üldsätted Euroopa Regionaalarengu Fondi, Euroopa Sotsiaalfondi, Ühtekuuluvusfondi ja Euroopa Merendus- ja Kalandusfondi kohta ning tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrus (EÜ) nr 1083/2006;
- Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 1301/2013, 17. detsember 2013, mis käsitleb Euroopa Regionaalarengu Fondi ja majanduskasvu ja tööhõivesse investeerimise eesmärgiga seonduvaid erisätteid ning millega tunnistatakse kehtetuks määrus (EÜ) nr 1080/2006;
- Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 1300/2013, mis käsitleb Ühtekuuluvusfondi ja millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrus (EÜ) nr 1084/2006.

IV SEADUSE JÕUSTUMINE

Käskkiri on kavandatud jõustuma üldises korras.

V EELNÕU KOOSKÕLASTAMINE

Eelnõu esitatakse kooskõlastamiseks Eesti Vabariigi ministeeriumidele ja Riigikantseleile eelnõude infosüsteemi (EIS) kaudu ja arvamuse avaldamiseks teistele eelnõu otsesesse sihtgruppi kuuluvatele asutustele (partneritele), SA-le Archimedes ja SA-le Eesti Teadusagentuur.

Taivo Raud
teadusosakonna juhataja